

Szakmai beszámoló az
ÖRKÉNY ISTVÁN SZÍNHÁZ
2016-os évről

1. 2016. évi stratégiai és művészeti célkitűzések megvalósulása

Az év bemutatóinak tervezésekor a jelenkor kérdéseire irányuló kíváncsiság és figyelem vezérelt, természetesen tekintetbe véve számos más szakmai tényezőt, köztük társulatunk művészi fejlődésének igényét, új stúdiószínházunk repertoárjának építését, közönségünk minőségi elvárásait.

Darabválasztásainkban jó egyensúlyt sikerült teremtenünk a klasszikus és a kortárs, valamint a nemzetközi és a magyar színpadi szövegek aránya között. Az év során reagálnunk kellett jó és rossz váratlan helyzetekre egyaránt. Őszi bemutatónkat betegség miatt a próbakezdés előtt két héttel kényszerültünk megváltoztatni. Örömteli, köszönettel vett esemény viszont a Fenntartó döntése, hogy 2017 tavaszán nekiállhatunk nézőterünk felújításának – ám természetesen ennek is voltak előzetes szakmai terveinket érintő kihatásai. Ezekben az éles helyzetekben együttesünk összeszedetten, a kényelmetlenségekre is munkakedvvel reagált, amit az Örkény Színház szakmai állapotára nézve megnyugtatónak tartok.

BEMUTATÓK

Mikó Csaba: Apátlanok

Rendező: Gáspár Ildikó

Bemutató: január 15.

Mikó Csaba darabja 2013-ban elnyerte a legjobb új magyar drámának járó díjat. Színpadi bemutatója mindaddig csak Németországban volt, színházunk tehát kortárs magyar ősbemutatóra vállalkozott.

A mű a rendszerváltás környékén született generáció életútján, konfliktusain, reményein és valóságán pásztáz végig, egy család tagjainak sorsát tárva elénk, követve azt gyerekkoruktól a fiatal – középkoruk elején járó nemzedékig.

A darab az oroszok kivonulása óta eltelt húsz évet öleli fel, és a köztes időszak műltfeldolgozásáról szól, erősen társadalmi jellegű problémafelvetéssel: az egyes testvérek képviselik a társadalom egyes szólamait. Az alaphelyzet: hogyan élt egy család a rendszerváltástól napjainkig? Fontos, hogy itt már nem a kommunizmus, hanem az úgy- ahogy felépülő kapitalizmus a legfőbb viszonyítási pont. A dráma cselekménye ezt a

folyamatrendszer mutatja be egy család történetén – ünnepein – keresztül. "Egy család történelme pontosan annyiféle, ahány tagot számlál az a család."

Előadásunk komolyan vehető szakmai- és közönségsiker, nagyszínpadon kortárs magyar szöveg ritkán ér meg három évadot. Ma, beszámolóm írásakor az Apátlanok- ról ez már elmondható.

Ödön von Horváth: Mesél a bécsi erdő

Rendező: Bagossy László

Bemutató: március 18.

Bagossy László előadása egyértelmű közönség – és kritikai siker, a rendező ismét új nézetet talált egy jól ismert darabon. Egy szál zongorát használó díszletével a színészi játék terébe utalja a művet, és társulatunk kiváló összjátékkal, érdemleges egyéni alakításokkal vesz részt az előadásban, amely szerény scenikája mellett – vagyis éppen azért – a nézői képzeletbe delegál szinte minden helyszínt, így előadásunkban a színészi emberismeret, a pontosan elemzett és szenvedélyesen megélt drámai szituációk teremtik meg az élmény intenzitását, erős együttműködésre készítetve a nézőt, eredeti jogaiba helyezve a drámaszöveget.

Arthur Miller: Az ügynök halála

Rendező: Mácsai Pál

Bemutató: június 3.

A sokszor játszott mű színpadra állításakor egyrészt az érdekelt, hogy a főhős, Willy Loman személyiségében nagy energiával kavargó, egymásnak ellentmondó elemeket, illetve az elméjében emlékekből, valóságból és vágyfantáziákból egymásra torlódó belső világot együtt, egyszerre, összefüggésében jelenítsük meg. Szakítani akartam a realizmussal a tér, a történetmesélés, és az emberábrázolás módját tekintve is. Másrészt fontosnak tartottam a szép, bonyolult szerepek által elérhető szakmai fejlődést, ami színészeink pályáját új irányokba mozdíthatja.

Előadásunkat június elején mutattuk be. Ismert, hogy színházainkban május eleje után nem szabad bemutatót tartani, mert az esemény ilyenkor nem „történik meg”, nem írnak róla, nem kel híre, az ilyen bemutató elporlik a kánikulában. Például szakmai díjra sincs esélye: nem nézik meg elegendően. Ám ez feloldhatatlan ellentmondás: ha tisztességes hosszban akarunk próbálni, és elegendő számú bemutatót akarunk az évadban, akkor benyúlunk a kora nyárba. Ez tehát szerencsétlen helyzet, az „utolsó” rendezés az évad mostohagyereke. Előadásunknak szép kritikai- és közönségsikere van, és egészségben túlélte azt a lehetetlen helyzetet.

Anton Pavlovics Csehov: Három nővér

Rendező: Bagossy László

Bemutató: október 14.

Tizennégy ember egy vidéki városban. Négy nő, nyolc férfi, két aggastyán. Eltelik három év. Ketten egymásba szeretnek, de el kell válniuk, ketten összeházasodnak és gyerekeket nemzenek. Egy meghal, öten elmennek végleg. Heten maradnak.

„Azt kérdezed, mi az élet? Ez ugyanolyan, mint megkérdezni: mi a sárgarépa? A sárgarépa – az sárgarépa, a többi ismeretlen.” Csehov levele feleségének, 1904. április 20.

A Három nővér bemutatójához önbizalom és erős társulat kell. A darabot a Csákányi Eszter betegsége miatt meghiúsuló A Hattyú helyére rántottuk előre tervezett helyéről, az évad végéről. A színház ilyen terep: kiszámíthatatlan, szeszélyes, és néha a leghetlenebb helyzetekből sül ki fontos eredmény, vagy a biztosnak vélt siker helyett bukunk meg.

Három nővérünkre szerencsére inkább az előbbi jellemző: kritikai és közönségsiker. És a szerző túl jó ahhoz, hogy ne fejlesszük az előadást folyamatosan: egy – két évad alatt el fogja érni az optimumát.

Eörsi István: Emlékezés a régi szép időkre

Eörsi István azonos című könyvének felhasználásával a szöveget szerkesztette: Bagossy László és Ari-Nagy Barbara

Rendező: Polgár Csaba

Bemutató: október 21.

Monodrámánk Eörsi István alakját idézi meg, aki 1956 decemberétől 1960 augusztusáig töltötte börtönbüntetését a forradalomban játszott szerepéért. Fogva tartásának éveiről az „Emlékezés a régi szép időkre” című könyvében számolt be, amely nem csupán a rabság hétköznapijainak ironikus-keserű felidézése, de kemény kritikája a börtönfalakon túl zajló kádári „konszolidációnak” is.

Az „Emlékezés” egy jelentős színész pályájának fontos állomása. Mindig érdekes, ha egy színpadon ábrázolt alak valódi, ismert személy: érdekes és veszélyes alaphelyzet. Znamenák úgy idézi meg a jellegzetes viselkedésű, jól ismert embert, hogy tökéletesen szuverén alakot teremt, az átalakulási készség és az intellektuális kontroll tökéletes arányával. Jelentős alakítás.

Előadásunk képi és általános rendezői világát tekintve is eredeti, fajsúlyos munka. Felveti a forradalom emlékezetének ellentmondásait, az utókor felelősségét is.

Repertoárunk korábbi darabjai közül műsoron volt 2016-ban:

A Bernhardi-ügy
A Sötétben Látó Tündér
A vihar
Anyám tyúkjá
Apátlanok
Az ügynök halála
Azt meséld el, Pista!
Csoda és Kósza
Diggerdrájver
e föld befogad avagy SZÁMODRA HELY
Emlékezés a régi szép időkre
Hamlet
Három nővér
János király
Két néni, ha megindul
Köd utánam
Kripli Mari
Liliomfi
Macskajáték
Mese az igazságtételről avagy A hét szamuráj
Mesél a bécsi erdő
Stuart Mária
Tartuffe
Tóték
Übü király, vagy a lengyelek

2016-ban év közben levettük repertoárunkról:

e föld befogad avagy SZÁMODRA HELY
János király
Köd utánam
Mese az igazságtételről avagy A hét szamuráj
Stuart Mária
Übü király, vagy a lengyelek

Egyéb szakmai programok, együttműködések, vendéjjátékok, események

IRAM (Ifjúsági Részleg és Alkotó Műhely)

Az IRAM, az Örkeny Színház ifjúsági programja már negyedik éve fut. Diákoknak és tanároknak kínáltunk különböző típusú foglalkozásokat. Gyakorlati helyeket és

hospitálási lehetőséget biztosítottunk egész éven át. A színház oldaláról feltétlenül eredmény a fiatal nézőkkel való szoros kapcsolat, a rendszeres beszélgetések. Ennél azonban fontosabb a résztvevő diákok tapasztalata. Primer élményként találkoznak színházzal, nem pusztán egy előadással, hanem a színházi gondolkodással, általában a művészet praxisával. Az Örkény Színház műsorpolitikája és repertoárja kifejezetten alkalmas arra, hogy színház-pedagógiai programmal kiegészülve szakmailag hasznos teret biztosítson a fiataloknak játékra, gondolkodásra és tapasztalatszerzésre. Azon túl, hogy a programban a színházunk gondolati és művészi értékeit közvetítjük, alkotásra is ösztönözünk, hogy az idelátogató fiatalokkal érvényes színházi kifejezőmódokat kutatva, kísérletezve közösen teremtsünk a színházi évad tartalmához kapcsolódó művészi értékeket.

A FLESS és a KAPTÁR foglalkozások kettő-, illetve háromórások, az utólagos beszélgetések kb. egy óra hosszan tartanak. A foglalkozásaink ingyenesek, a színházlátogatáshoz a kísérő pedagógusnak vendégjegyet (50%), a csoportnak kedvezményt biztosítunk. A foglalkozások általában az Asbóth utcában (az Örkény Színház Stúdiójában), a színház próbatermében, előterében zajlanak, csak kivételes esetekben tartottuk őket az iskolákban. A FLESS foglalkozásokat nagy részét Neudold Júlia (az IRAM műhelyvezetője) tartja, rajta kívül Bethlenfalvy Ádám (színesz-dramatanár), Szabó-Székely Ármin (dramaturg), Néder Panni (színházrendező), Varju Nándor (dramatanár) kapcsolódott be a foglalkozások tervezésébe és vezetésébe. Foglalkozást vezet Bíró Kriszta, színházunk színésze is. A tervezésben és a foglalkozások fejlesztésében természetesen a színház művészeti vezetése is részt vesz, a színház alkotóinak és dolgozóinak nagy része tevékenyen közreműködik a program működtetésében. A rendezők, dramaturgok és színészek révén a próbafolyamatok tapasztalatai is beépülhettek a foglalkozásokba. Az előadások utáni beszélgetéseken továbbra is közreműködnek az előadások alkotói, a fiatal közönséggel való találkozás és gondolatcsere része lett a színház mindennapjainak. A KAPTÁR alkotócsoporthoz lehetősége volt az új produkciók próbafolyamatait nyomon követni. Hangsúlyt fektettünk a pedagógusokkal és a diákokkal való tapasztalatcserére is, az igényeik feltérképezésére. Kérdőíves kutatás és személyes beszélgetések keretében visszajelzéseket, kritikát és ötleteket kértünk a foglalkozások után, tanároktól és diákoktól egyaránt, ezek komoly segítséget jelentenek a munkánkban.

IMPRÓS FLASSBACK

Improvizáció, beszélgetés, közönségtalálkozó

Ebben a színházpedagógiai programunk részeként megvalósuló foglalkozás-sorozatban, egyes előadások után színészeink az IRAM programban résztvevő középiskolások

jelenlétében és velük együtt improvizálnak. A rendező és a dramaturg hangosan gondolkodik, a közönség pedig irányít.

A látott előadás konfliktusaitól inspirálódva jelöljük ki a közös játék alapját. Asszociációk és a közönség ötletei irányítják a rögtönzött történeteket. Az improvizáció közösségi játék és tanulás, kreatív szellemi és fizikai torna. Az ilyen élmény megvilágítja, hogy a színházban saját történeteink tükröződnek.

A program az Örkeny Színház és a Momentán Társulat együttműködésében valósult meg.

2016-ban az alábbi foglalkozások valósultak meg:

Február 18. Hamlet

Ki lehet Hamlet? Ki hasonlít Hamletre? Mi közünk nekünk Hamlethez?

Tettvágy, tétlenség és kétség mit jelenthetnek ma?

Szabad-e bosszút állni? Kell-e bosszút állni? Mi hogyan állunk bosszút?

Hamlet az őrült, vagy mindenki más? Mit szabad egy bolondnak? Mit szabad a színháznak?

Március 19. Az ügynök halála

Van-e bennünk Willy Loman? És a szüleinkben?

Miért baj az, ha álmodozunk? Kinek könnyebb hazudni, magunknak vagy másoknak?

Meddig lehet fenntartani egy élethazugságot?

Ki lehet-e bújni a szülői elvárások alól? Lehet-e kibújni a pénz vonzása alól? Muszáj, hogy a végén minden elromoljon?

Miért lesz nekünk attól jobb, hogy színházban megnézzük, hogy másnak rossz?

ÉLŐ KÖLTŐK TÁRSASÁGA

Nem csak a „kötelező” versekre vagyunk kíváncsiak, hanem a kortárs költészetre is. Ezért az Anyám tyúkja (2) -re készülve felkértünk 24 kortárs költőt, írjanak egy-egy verset társulatunk tagjainak.

Hogy ki kinek, azt évadnyitó társulati ülésünkön sorsoltuk ki. Nem kötöttük meg, ki miről írjon, vagy hogy a színész és a szöveg között miféle kapcsolat legyen. Csak azt kértük, hogy a szöveg számoljon azzal, hogy ki mondja majd, és hogy még meg nem jelent szöveget kapjunk, mi legyünk az első közlők, továbbá hogy a terjedelem lehetőleg ne haladja meg a húsz sort.

A versek felvételei naponta jelentek meg 2016. december 29. és 2017. január 22. (a magyar kultúra napja) között facebook-oldalunkon és a honlapunkon – illetve a hvg.hu is közzétette őket.

Az élő költők társaságának és az Örkeny társulatának találkozásából emlékezetes versek és versmondások születtek.

A netes közlést, megjelenést mindenképpen folytatjuk. Színházi előadásokkal (és kortárs versek kiadásával) megközelíthetetlen nézőszáma van: az Élő költők társasága több mint másfélmillió elérést produkált, és több mint hatszáz ezren indítottak el verset képernyőjükön.

ÖRKÉNY KERT

Szeptember elején a hatodik Örkeny Kert-et rendeztük meg a Madách téren, közösen a VII. Kerülettel, így talán mondhatjuk, hogy ez már egyfajta szerény hagyományteremtés. Igazi hagyománynak majd a huszadik év után nevezném, de a közönség máris várja, szereti. Hagyományápolásban a magyar kulturális hagyomány ránk eső szerény hányadát igyekszünk ápolni.

A korábbi évekhez hasonlóan sokszínű programot állítottunk össze, köztük jó néhány korábbi meghívott művésszel. A programokra reggel 9 és este 10 óra között került sor. Az összeállításnál most is alapvető szempont volt, hogy minden korosztály igényeit figyelembe vegyük, valamint az, hogy jelezzük, a nagyobb szabadtéri rendezvényeken is helye és közönsége van a „magas” művészetnek. A korábbi évek tapasztalatai és a nézői visszajelzések alapján igyekeztünk megtartani a legnépszerűbb programokat, de törekedtünk újdonságok bevonására is. Újra fellépett a Kertben Salamon Bea és a Méta, valamint a Hanem zenekar is. Bartók Béla születésének 135. évfordulója jegyében a Magyar Örökség-díjas, Junior Prima- és Prima-díjas Angelica Leánykar adott koncertet és LIGETI 100 METRONÓM – Poème symphonique művében száz, különböző tempóra beállított metronóm is megszólalt a színpadon. Fellépett a Lukács Miklós - Balogh Kálmán cimbalomduó, a Snétberger Zenei Tehetség Központ fiataljai, Ferenczi György és a Rackajam, valamint a Szakértők Zenekar.

Újra a kert színpadán zongorázott Kocsis Zoltán, Kelemen Barnabás pedig hegedűn játszott.

A gyerekeket Kerekítő Foglalkozás, a Piros Kakaó játszóháza és a Tintaló Cirkusz szórakoztatta, a színpadon pedig elhangzottak a Magvető Kiadó szerzőinek gyerekversei.

Az előző évek nagy sikerére való tekintettel az Örkeny kert látogatói ismét meghallgathatták a Jónás könyve című Babits költeményt Csujá Imre előadásában, és volt „Vers csak neked” is, ahol ezúttal kortárs költők verseit szavalták el színészeink egy-egy nézőnek. Szintén a pozitív visszajelzések alapján újra egy alkalmi „esztrád” műsorral zártuk az estét, melyet az Örkeny Színház színészei állítottak össze és adtak elő Kákonyi Árpád zenei vezető segítségével.

A kertbe a nap folyamán becsléseink szerint mintegy 5-6000 néző látogatott el. A legtöbb résztvevő az esti koncerten volt, de már a reggeli programokat is több százan látogattak meg.

SZÍNHÁZAK ÉJSZAKÁJA

Az Örkény István Színház 2016-ban is nagy sikerrel vett részt a Főváros „Színházak éjszakája” elnevezésű programjában.

DESZKA FESZTIVÁL ÉS POSZT

Debrecenben a X. DESZKA Fesztiválon Diggerdrájver című előadásunk szerepelt és 2016-ban is részt vettünk a Pécsi Országos Színházi Találkozón, ahol A Bernhardi ügy és Diggerdrájver című produkcióinkat láthatta a közönség.

DÍJAK

Legjobb színházi zene: Kákonyi Árpád
(a Mesél a bécsi erdő zenéjéért)
Színikritikusok-díja 2016.

2. A fenntartói megállapodásban rögzített feladatok és szakmai mutatók teljesítése

2016. évünk mennyiségi és minőségi mutatóit tekintve szorosan kapcsolódott színházunk alapító okiratában foglalt közhasznú kötelezettségeihez.

Öt bemutatót tartottunk:

Arthur Miller: Az ügynök halála
Anton Pavlovics Csehov: Három nővér
Eörsi István: Emlékezés a régi szép időkre
Ödön von Horváth: Mesél a bécsi erdő
Mikó Csaba: Apátlanok

Előadásszám: 257

Nézőszám: 82 811 fő

Látogatottság: 100,11%